

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ**

О.П. ГРОМОВА, Л.М. ПІДДУБНА

**ТЕОРЕТИЧНА ТА ПРАКТИЧНА ФОНЕТИКА
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

Частина 1

Дніпропетровськ НМетАУ 2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МЕТАЛУРГІЙНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

О.П. Громова, Л.М. Піддубна

ТЕОРЕТИЧНА ТА ПРАКТИЧНА ФОНЕТИКА
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Частина 1

Затверджено на засіданні Вченої ради академії
як навчальний посібник

Дніпропетровськ НМетАУ 2019

УДК 4И(Англ)

Громова О.П., Піддубна Л.М. Практична фонетика англійської мови. Частина 1: Навч. посібник. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2019. – 57с.

В розробленому навчальному посібнику викладений теоретичний та практичний матеріал, необхідний для оволодіння студентами навичками нормативної англійської вимови та інтонації.

Призначений для студентів спеціальності 035–Філологія. (Переклад. Англійська мова) (бакалаврський рівень).

Друкується за авторською редакцією.

Відповідальна за випуск В.В. Прутчикова, канд. філ. наук, доц.

Рецензенти: І.В. Острецова, канд. філол. наук, доц. (ДНУ ім. О. Гончара),
Я.В. Ковальова, канд. філол. наук, доц. (ДНУ ім. О. Гончара)

© Національна металургійна академія
України, 2019

УДК 4и(Англ)

Громова О.П., Піддубна Л.М. Теоретична та практична фонетика англійської мови. Частина 1: Навч. посібник. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2019. – 57с.

В розробленому навчальному посібнику викладений теоретичний та практичний матеріал, необхідний для оволодіння студентами навичками нормативної англійської вимови та інтонації.

Призначений для студентів спеціальності 035–Філологія. (Переклад. Англійська мова) (бакалаврський рівень).

Друкується за авторською редакцією.

Відповідальна за випуск В.В. Прутчикова, канд. філ. наук, доц.

Рецензенти: І.В. Острецова, канд. філол. наук, доц. (ДНУ ім. О. Гончара),
Я.В. Ковальова, канд. філол. наук, доц. (ДНУ ім. О. Гончара)

© Національна металургійна академія
України, 2019

ВСТУП

Фонетика – це наука, яка вивчає вимову та фонетичну структуру мови.

Термін „*вимова*” включає систему усіх фонетичних засобів вираження значення – звуки мови, словесний наголос та інтонація – це фонетичні засоби семантичного вираження у мові.

Більш широке визначення фонетики:

Фонетика – це розділ лінгвістики, який вивчає звуки мови (фонеми), словесний наголос та інтонацію. Фонетика вивчає артикуляцію та акустичні якості звуків мови, фізичні характеристики та звукове сприйняття наголосу та інтонації, лексичну та граматичну роль фонем, словесного наголосу та інтонації.

Таким чином заміна однієї фонемі іншою, або варіанти у словесному наголосі змінюють саме слово. Також зміни у будь-якому компоненті інтонації можуть надати реченню іншого значення.

1. За допомогою заміни однієї фонемі іншою утворюється нове слово, або змінюється граматична форма слова. Наприклад, англійські слова [bʊd] bead (бусина), [bɪd] bid (веліти), [bed] bed (ліжка), [bʌd] bad (поганий), [bʌd] bud (бутон) відрізняються один від одного голосними звуками [ʊ], [ɪ], [e], [ʌ]. Голосні звуки [x] та [e], наприклад, відрізняють дві граматичні форми іменника man: один man [mæn] (чоловік) та множина men [men] (чоловіки).

Ці різні голосні звуки репрезентують різні фонемі англійської мови.

В українській мові: сила [СИ'ЛА], села [СЕ'ЛА], сала [СА'ЛА].

Таким чином **фонема** це найменша одиниця мови, існуюча як звук мови, здатний відрізнити одне слово від іншого або одну граматичну форму слова від іншої форми того ж слова.

2. Словесний наголос може змінювати значення слів.

Наприклад:

black-cock ['blɪkəkɪk] – тетерев (тетеря);

black-cock ['blɪk'kɪk] – чорний півень;

blackboard ['blɪkɒɪd] – шкільна дошка;

black board ['blɪk'bɒɪd] – чорна дошка.

В українській мові: білизна [БЛИ'ЗНА], білизна [БЛИЗНА'].

Положення наголосу може відрізнити частини мови.

Наприклад:

conflict [' kPnflIkt] (n) (ім.) – conflict [kɔn ' flIkt] (v) (д.);

transport [' trɔnsɔpLt] (n) (ім.) – transport [trɔns ' pLt] (v) (д.);

conduct [' kɔndɔkt] (n) (ім.) – conduct [kɔn ' dAkt] (v) (д.).

В українській мові: брати [БРАТИ'] (ім.), брати [БРА'ТИ] (д.).

Будь-який компонент інтонації (тон, наголос, темп, тембр) може змінити значення речення, або щось додати до цього значення.

Приклади:

Наказ (Order)

Stop talking

[' stɔp \ tLkɪn||]

— ↘ . ||

Sit down!

[' sɪt \ daʊn||]

— ↘ ||

Прохання (Request)

Stop talking

[' stɔp / tLkɪn||]

— — . ||

Sit down!

[' sɪt " daʊn||]

— ↘ ||

Заміна мелодії I мелодією II перетворила наказ на прохання.

Таким же чином стверджувальне речення може перетворитися у запитальне за допомогою зміни тону.

Приклади:

Стверджувальні речення

(Statements)

Ready.

["redɪ||]

— ↘ . ||

It's difficult.

[ɪts \ dɪfɪkɪlt||]

. ↘ .. ||

Запитальні речення

(Questions)

Ready?

["redɪ]

— . ||

It's difficult?

[ɪts / dɪfɪkɪlt||]

. — . . ||

Різні ступені наголосу та висоти падіння голосу можуть надавати різні відтінки значення реченню в цілому за допомогою підкреслення значення якогось слова або слів.

Приклади:

Don't eat my apple.

['dount 'Jt maI`xpl||]

— — · \ · ||

Don't eat my apple.

['dount 'Jt `maI xpl||]

— — \ .. ||

Don't eat my apple.

['dount `Jt maI xpl||]

— \ ... ||

Зміни у швидкості висловлювання та тембр можуть надати реченню різні емоційні відтінки: гнів, роздратування, здивованість тощо.

Компоненти інтонації взаємозалежні. У більшості випадків декілька компонентів діють одночасно, щоб надати реченню певного значення.

1. КЛАСИФІКАЦІЯ ЗВУКІВ МОВИ

Звуки мови підрозділяються на голосні та приголосні.

Голосний – це звук, при артикуляції якого струмінь повітря вільно проходить скрізь ротову порожнину, не зустрічаючи на своєму шляху значних перешкод: [J], [R], [H].

Приголосний – це звук, в утворенні якого формується перешкода в ротовій порожнині за допомогою активних органів артикуляції. При артикуляції *глухих* приголосних чути тільки шум, при артикуляції *дзвінких* – шум і голос. Якщо шум має перевагу над голосом, приголосний називається *шумним*, наприклад: [t], [d], [s], [z]; якщо ж голос має перевагу над шумом, приголосний називається *сонантом*, наприклад: [m], [n], [w].

1.1. Основні принципи класифікації приголосних

В англійській мові існує 24 приголосних:

[p], [b], [m], [w], [f], [t], [d], [n], [C], [G], [s], [z], [T], [D], [S], [Z], [l], [r], [j], [k],
[g], [N], [h].

В українській мові існує 23 незалежних твердих приголосних:

[П], [Б], [М], [В], [Ф], [Т], [Д], [Н], [Ч], [ДЖ], [С], [З], [Ц], [ДЗ], [Ш], [Ж], [Л],
[Р], [Й], [К], [Г], [Х], [Г].

Що до статусу палаталізованих приголосних існує полеміка, тому їхня кількість остаточно не визначена.

Англійські приголосні класифікуються за такими принципами:

I. За способом утворення перешкоди.

II. За роботою активного органу мовлення та місцем утворення перешкоди (перепони).

III. За участю голосових зв'язок.

I. За способом утворення перешкоди приголосні підрозділяються на *чотири великі групи: змичні, щільові, африкати та дрижачі*.

При утворенні змичних приголосних у ротовій порожнині формується повна перепона для струму повітря.

Якщо при розмиканні перепони струмінь повітря утворює потужний, подібний до вибуху, звук, цей приголосний носить назву **вибухового** (Plosives), наприклад: [k], [g], [p], [b]. При артикуляції змичних сонантів прохід для повітря через ротову порожнину закритий, тому що м'яке ньобо опущено. Струмінь повітря проходить через носову порожнину. Утворені таким способом змичні сонанти [m], [n], [ŋ] називаються **носовими** (Nasal sonants).

При вимові щільових приголосних відбувається лише деяке зближення артикулюючих органів мовлення. Якщо утворена таким чином щілина не дуже широка, у вимові таких приголосних переважає шум тертя. Такі приголосні називаються **фрикативними**, наприклад: [f], [v], [t], [d], [s], [z], [ʃ], [ʒ], [h] (Fricatives). При вимові щільових сонантів прохід для повітряного струменю трохи ширший. Повітря може проходити або вздовж усієї площини язика, або по боках язика. Тому сонанти [w], [r], [j], називаються **серединними** (Central) сонантами, а сонат [l] – боковим, або **латеральним** сонантом (Lateral).

При вимові африкат [ç], [ʒ] повна перепона поступово переходить у неповну.

В англійській мові дрижачих приголосних немає. Дрижачій українській сонант [ʀ] артикулюється вібруючим кінчиком язика біля альвеол.

II. За роботою активного органу мовлення та місцем утворення перепон приголосні підрозділяються на такі групи:

1. *Губно-губні приголосні*, при вимові яких перепона утворюється повним змиканням, або зближенням верхньої та нижньої губ. До цієї групи відносяться приголосні [p], [b], [m], [w].

2. *Губно-зубні* приголосні, при вимові яких перепона утворюється зближенням верхніх зубів та нижньої губи. Це такі приголосні, як [f], [v].

3. *Передньоязикові* приголосні, при вимові яких бере участь передня частина язика.

Серед передньоязикових приголосних слід розрізняти дорсальні, при вимові яких кінчик язика пасивний і трохи опущений, а перепона утворюється між передньою частиною язика та зубами, наприклад, українські [Т], [Д], [Н]; апикальні, при вимові яких перепона утворюється за допомогою кінчика язика та верхніх зубів, або альвеол: [Т], [Д], [t], [d], [n], [l], [s], [z], [S], [Z] і какумінальні, при утворенні яких кінчик язика трохи загнутий назад, середня частина язика опущена, а перепона утворюється між кінчиком язика та верхніми зубами, або альвеолами (англійська та українська): [r] [P].

За пасивним органом мовлення, тобто за місцем утворення перепони, передньоязикові підрозділяються на зубні, наприклад, українські [Т], [Д], [Н] та альвеолярні англійські [t], [d], [n], [l], [s], [z].

4. *Середньоязикові* приголосні артикуються середньою спинкою язика, піднятою до твердого ньоба. Тому по місцю утворення перепони вони називаються палатальними: англійський приголосний [j] та український приголосний [Й].

5. *Задньоязикові* приголосні артикуються задньою спинкою язика, піднятою до м'якого ньоба. Тому вони називаються задненьобними, або велярними: англійські приголосні [k], [g], [N], українські приголосні [К], [Х], [Г].

III. За участю голосових зв'язок в утворенні приголосних вони підрозділяються на *дзвінки* та *глухі*, у випадку англійських дзвінких [b], [d], [g], українських [Б], [Д], а також сонантів, голосові зв'язки вібрують, дрижать.

Вимова глухих приголосних пов'язана з відсутністю вібрації голосових зв'язок, отже з відсутністю в їх вимові голосу, наприклад: англійські [p], [t], [k], українські [П], [Т], [К].

Необхідно відмітити сильну артикуляцію кінцевих глухих приголосних і значне ослаблення артикуляції кінцевих дзвінких приголосних в англійській мові.

В позиції наприкінці слова, перед паузою англійські глухі приголосні [p], [t], [k], [f], [Т], [s], [S], [C] сильні та енергійні, в той час, як українські глухі

приголосні в тій самій позиції набагато слабкіші.

Приклади:

mark [mRk] – мак [МАК]

less [les] – ліс [ЛІС]

match [mʌtʃ] – меч [МЕЧ]

В позиції наприкінці слова англійські дзвінки приголосні не повністю дзвінкі. Початок приголосного дзвінкий, а кінець – глухий. Тобто кінцевий дзвінкий приголосний в англійській мові поступово стає глухим у кінці вимови.

Приклади:

live [-v^f], bathe [-D^T], says [-z^s], tube [b^p], deed [-d^t], big [g^k]

1.2. Основні принципи класифікації голосних

В англійській мові існує 12 монофтонгів: це незалежні голосні фонем [ʊ], [ɪ], [e], [æ], [ɜ], [ɹ], [ɻ], [ʌ], [v], [ɪ], [ɪ], [A], [E:], [ɔ] та 8 дифтонгів [aɪ], [eɪ], [oɪ], [aʊ], [oʊ], [ɪɔ], [ɜɔ], [uɔ].

Дифтонг [oɔ] може бути замінений в усіх випадках у сучасній англійській мові фонемою [ɔ], тому немає підстави вважати його незалежною фонемою.

В українській мові існує 6 голосних фонем [ɪ], [E], [И], [A], [O], [У].

Якість голосного визначається об'ємом та формою ротового резонатора, що в першу чергу залежить від положення язика та губ. Тому класифікація англійських голосних спирається в першу чергу на такі принципи:

I. Особливості положення язика.

II. Особливості положення губ.

I. Різні частини язика можуть бути підняті у напрямку ньоба на різну висоту. В залежності від того, яка частина язика піднята до ньоба, голосні розділяються на:

1. *Голосні переднього ряду*, при вимові яких піднімається середня частина язика, як, наприклад, при вимові англійських [ʊ], [e] та українських [ɪ], [E].

2. *Голосні середнього ряду*, при вимові яких піднімається частина язика на межі його середньої та задньої частини, наприклад, українські [A] і [И].

При вимові голосних змішаного ряду піднімається увесь язик: англійські [E:], [ɔ].

3. *Голосні заднього ряду*, при вимові яких піднімається задня частина язика, як, наприклад: англійські [h], [p], [r] та українські [o], [y].

Серед англійських голосних переднього ряду виділяється голосний [ɪ]. При його вимові язик просувається уперед трохи менше ніж при вимові англійського [j] та українського [i]. Англійський голосний [ɪ] відноситься до переднього, відсунутого назад ряду.

Задній ряд голосних також має два підрозділи. При вимові англійського [v] язик відтягнутий назад не так далеко, як для українського [y].

Українське [y] – голосний глибокого заднього ряду, а англійське [v] – відноситься до заднього, просунутого уперед ряду.

В залежності від ступеню підняття тої чи іншої частини язика голосні розділяються на такі групи:

1. *Голосні високого підйому*, при вимові яких, язик значно наближається до твердого ньоба: англійські [j], [h], [ɪ], [v] та українські [i], [y].

2. *Голосні середнього підйому*, при вимові яких, язик зупиняється приблизно на половині відстані до ньоба: англійські [a], [e] та українські [e], [o].

3. *Голосні низького підйому*, при вимові яких, язик разом з нижньою щелепою опускається униз: [x], [r], [p], потребують додаткового розподілу голосних кожного виду підйому на широкий та вузький різновид. Наприклад: [j] та [ɪ] – голосні високого підйому, але при вимові [j] язик піднімається до твердого ньоба трохи вище ніж при вимові [ɪ], тому прохід для струменю повітря вузький при вимові [j] – вузький різновид та широкий при вимові [ɪ] – широкий різновид.

II. По положенню губ голосні розділяються на *лабіалізовані* та *нелабіалізовані*.

При вимові лабіалізованих голосних губи округленні, як при англійських [o:], [h], [p], [v], або округленні та трохи висунуті уперед, як при українських [o], [y].

При вимові нелабіалізованих голосних губи зберігають нейтральне положення, або трохи розтягнуті: англійські [j], [ɪ], [a] та українські [i], [e].

На відміну від українських голосних англійські голосні підрозділяються на *довгі* та *короткі*.

Тривалість англійських голосних підлягає значним позиційним та комбінаторним змінам.

При вимові довгих голосних органи мовлення більш напружені ніж при вимові коротких. Так за цією ознакою англійські голосні підрозділяються на напружені та ненапружені: усі довгі голосні напружені, а короткі – ненапружені.

В залежності від стабільності артикуляції виділяються такі три групи голосних:

1. *Монофтонги*, при вимові яких артикуляція не змінюється на протязі усього періоду звучання. Наприклад: [I], [L], [R].

2. *Дифтонги*, тобто голосні, які складаються з двох різних по якості елементів, як, наприклад, у випадку англійських [aI], [aV], [eI]. В українській мові дифтонгів немає.

Дифтонг – комбінація двох голосних елементів, які вимовляються як один голосний звук. Він утворює один склад.

Дифтонги поділяються на дві групи: *спадні* (falling) та *висхідні* (rising).

Дифтонги, перший елемент яких сильніший за другий, називаються спадними, ті ж, у яких другий елемент сильніший за перший, називаються висхідними.

В англійській мові не існує висхідних дифтонгів, усі вони спадні, тобто початок англійських дифтонгів (ядро) (the nucleus) сильний, ясний та чіткий. Другий елемент (the glide) дуже слабкий. У англійській мові існує вісім дифтонгів: [eI], [aI], [OI], [Iq], [Fq], [Vq], [aV], [oV].

3. *Дифтонгоїди*, тобто голосні, якість яких неоднорідна спочатку та наприкінці вимови: так, наприклад, звучать англійські голосні [J], [H]. У процесі артикуляції [J] язик від більш низького та відсунутого назад ряду рухається до більш високої й просунутої уперед позиції. У процесі вимови [H] язик рухається від просунутого вперед та більш низького положення у напрямку до більш задньої та закритої позиції.

2. АРТИКУЛЯЦІЯ ФОНЕМ У ЗВ'ЯЗНОМУ МОВЛЕННІ

У процесі мовлення звуки рідко вимовляються окремо. Вони звичайно вимовляються у сполученні з іншими звуками. Звуки змінюються у зв'язному мовленні під впливом один одного, а також під впливом наголосу, положення їх у слові і таке інше.

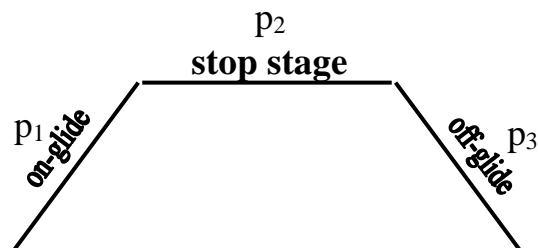
Артикуляція будь-якого ізольованого звука складається з трьох фаз:

1) on-glide (становлення) – органи мовлення рухаються у напрямку позиції, характерної для артикуляції даного звука.

2) stop-stage (затримка) – органи мовлення залишаються у позиції, характерній для артикуляції даного звука.

3) off-glide (відступ) – органи мовлення повертаються до нейтрального положення.

Приклад:

Підчас становлення (on-glide) цього приголосного м'яке ньобо піднімається, губи рухаються у напрямку одна до одної для створення перешкоди. В той же час голосові зв'язки розсунені, тому що [p] глухий приголосний. Як тільки губи змикаються і утворюється повна перешкода (перепона) починається стадія затримки (stop stage) у вимові звука. За стадією затримки негайно наступає стадія відступу (off-glide). Під час цієї стадії губи швидко розмикаються і струмінь повітря виходить з ротової порожнини із звуком, який нагадує вибух. М'яке ньобо опущене. Таким чином органи мовлення займають нейтральну позицію.

Три фази, характерні для ізольованого звука, звичайно не реалізуються у мовленні, у якому певна фаза одного звука може бути початковою позицією для наступного звука.

В англійській мові існує декілька засобів з'єднання двох сусідніх звуків мови. Найбільш типовим з них є:

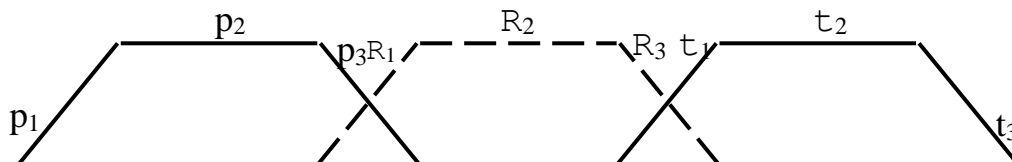
I. Злиття фаз (Merging of stages).

II. Взаємопроникнення фаз (Interpenetration of stages).

I. Злиття фаз.

Цей спосіб має місце, коли з'єднуються два сусідніх звука різної природи, тобто приголосний з голосним та голосний з приголосним. У цьому випадку кінець першого звука та початок другого артикуються одночасно. Таким чином під час злиття фаз одні органи мовлення відходять від позиції необхідної для артикуляції першого звука, другі, одночасно, рухаються у напрямку позиції необхідної для артикуляції другого звука.

Приклад: part [pRt]

Під час злиття фаз, як 1) та 2) органи мовлення функціонують таким чином:

1) кінець [p] зливається з початком [R], тобто в той час, коли губи починають розмикатися і повітря виходить з вибухом, нижня щелепа опускається ([p₃]), язик стає більш або менш плоским, задня частина язика трохи піднімається до позиції відкритого голосного заднього ряду, голосові зв'язки зближуються ([R₁]). Таким чином, губи, язик та голосові зв'язки функціонують одночасно.

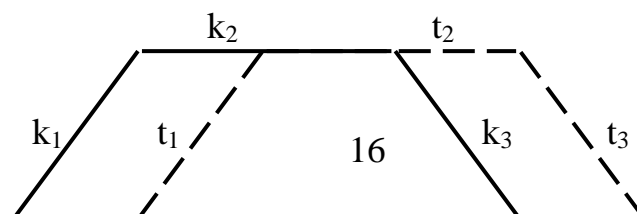
2) Кінець [R] зливається з початком [t], тобто в той час, коли задня частина язика опускається ([R₃]), язик рухається уперед, кінчик язика піднімається у напрямку альвеол для створення повної перепони, голосові зв'язки перестають вібрувати та розсуваються ([t]). Таким чином задня частина язика, кінчик язика та голосові зв'язки функціонують одночасно.

II. Взаємопроникнення фаз.

Взаємопроникнення фаз зустрічається коли з'єднуються звуки схожі, або ідентичної природи.

У цьому випадку перший з двох звуків проникає не тільки в початок але також в середню частину другого звука, як у act [xkt], begged [begd], або в початок другого звука, як у middle ['mɪdl], last time ['lRst 'taɪm].

Приклад: [-kt]

1) Підчас вимови звуків [-kt] органи мовлення функціонують у такий спосіб.

Задня частина язика піднімається до м'якого ньюба і утворює з ним повну перепону. У цей момент кінчик язика піднімається до альвеол і утворює повну перепону для звука [t]. Після того, як кінчик язика торкається альвеол, задня частина язика опускається. Другими словами відступ (the off-glide) звука [k] відбувається підчас затримки (the stop stage) звука [t]. Струмись повітря зупиняється перепонною звуку [t] і з цієї причини вибух [k] не чути. Коли язик відходить від альвеол повітря виходить з ротової порожнини із звуком, який нагадує вибух; потім язик опускається, м'яке ньобо опускається також і органи мовлення займають нейтральну позицію.

Таким чином підчас вимови сполучення двох змичних шумних [-kt] відбувається тільки один вибух, при вимові [t], тому що звуки з'єднуються за допомогою взаємопроникнення фаз.

2) Артикуляція [kɪ-], наприклад у слові clear [kɪɪɔ] схожа з артикуляцією [-kt], за винятком того, що коли починається стадія затримки [ɪ], задня частина язика та його боки опускаються, середина язика піднімається, кінчик язика торкається альвеол і повітря виходить вздовж боків язика з вибухом. Голосові зв'язки починають вібрувати.

3) Вимова [-gn-], як у ['rekgɔnaɪz] також подібна до [-kt], різниця в тому що, коли починається стадія затримки приголосного [n], кінчик язика торкається альвеол, в той час задня частина язика та м'яке ньобо опускаються, і повітря виходить через носову порожнину із звуком, який нагадує вибух.

Латеральний вибух (lateral explosion) у сполученнях [-tl], [-dl]: cattle [kxtl], middle [mɪdl] пояснюється взаємопроникненням фаз, а саме відсутністю фази становлення (on-glide) у [l], тому що фаза затримки (stop stage) попереднього звука [t] або [d] створює позицію органів мовлення для вимови наступного звука [l].

Явище „втрати вибуху” (loss of explosion) також пояснюється взаємопроникненням фаз: відсутністю фази відступу (off-glide) попереднього звука: Stop talking! ['stɒpɪŋtɪŋkɪŋ]. Sit down! ['sɪtɔndaʊn].

Явище „носового вибуху” (nasal explosion) також є прикладом взаємопроникнення фаз: Help me! [ˈhelpmɪ], certainly [ˈsɛ:tɪnlɪ].

Випадки втрати вибуху зустрічаються і в українській мові на стику двох однакових шумних змичних приголосних.

Приклади:

Українські шумні змичні з утратою
вибуху

[-ПП-]: сніп пшениці

[-ДД-]: над дахом

Англійські шумні змичні з утратою
вибуху

[-pp-]: ['help \pʃtɔ] Help Peter

[-dd-]: [gʌd \deɪ] Good day

Українські шумні змичні з різною артикуляцією не втрачають вибуху на стику двох приголосних, а англійські у такому ж положенні – втрачають.

Приклади:

Українські шумні змичні

[-ПТ-]: аптека

[-ПК-]: шапка

[-КТ-]: факт

Англійські шумні змичні

[-pt-]: [helpt] helped

[-pk-]: ['ʃɒp kɪpɪ] shopkeeper

[-kt-]: [fækt] fact

3. СТИЛІ МОВЛЕННЯ

Звуки змінюються в залежності від стилю мовлення.

Розрізняють два головних стилю мовлення: *повний стиль* та *розмовний стиль*. Кожний стиль характеризується певними особливостями, включаючи й фонетичні.

Різниця між стилями величезна.

Повний стиль мовлення характеризується більш акуратною та чіткою артикуляцією і вживається при читанні лекцій, в офіційних заявах та публічних виступах. Розмовний стиль вживається у неофіційній мові, розмовах та характеризується більш недбалою вимовою, великою кількістю скорочень і таке інше.

3.1. Редукція (Скорочення)

Звуки у потоку мовлення можуть скорочуватися, змінюватися, змінювати свої якості і навіть випадати у ненаголошеному положенні. Це явище називається *редукцією*. В залежності від характеру змін редукція може бути

кількісною (quantitative) або кількісно-якісною (quantitative-qualitative).

Різна ступінь довготи голосних в залежності від того, стоять вони під наголосом чи ні демонструють випадок чисто кількісної редуції.

Приклади:

meliorate ['mɪljəreɪt]

party [pɑːtɪ]

melioration [miˈljə'reɪʃn]

partiality

[pɑː'sɪ'xlɪtɪ]

Англійські ненаголошені голосні можуть редуціюватися (перетворюватися у нейтральні голосні, або змінювати свою кількість та якість).

Приклади:

melodious [me'ləvdiəs]

moderate (v) ['mɒdɪreɪt]

melody ['melədi]

moderate (adj) ['mɒdɪrɪt]

Кількісно-якісна редуція часто зустрічається у редуційованих формах службових слів.

Приклади:

from [frɒm] – [frɒm]

of [ɒv] – [ɒv]

Редуція може бути частковою або повною (нульовою), тобто у ненаголошеному положенні голосний може повністю випадати.

Приклади:

pencil ['pensl]

cotton ['kɒtn]

open [oʊpən]

from [frɒm]

3.2. Асиміляція

Асиміляція – це фонетичний процес, коли один звук під впливом іншого, який стоїть поруч з ним, набуває артикуляційну та акустичну схожість з цим звуком.

Асиміляція може торкатися положення язика, губ, м'якого нуба та голосових зв'язок, може також впливати на місце артикуляції.

Приклади:

1. Асиміляція, яка впливає на місце утворення перешкоди. Альвеолярні [t], [d], [n], [l], [s], [z] стають дентальними перед міжзубними приголосними [t̪], [d̪]: tenth [ten̪t̪], and thus [qnd̪DAs], in the [ɪn̪d̪q].

2. Положення губ: лабіалізовані варіанти фонем [k], [g], [t], [s]

вживаються перед двогубим сонантом [w]: quick [k←wIk], twenty [t←wentI], swim [s←wIm].

3. Робота голосових зв'язок. У цих же прикладах сонат [w] частково втрачає дзвінкість під впливом попередніх глухих приголосних [k], [t], [s]: [k→wIk], [t→wentI], [s→wIm].

Асиміляція може бути повною та частковою в залежності від ступеню адаптації. Якщо артикуляція звука повністю змінюється під впливом суміжного звука, так що повністю уподібнюється до нього – це повна асиміляція.

Приклади:

1) horse-shoe ['hLS←SH]

2) does she ['dASSJ]

У першому випадку фонема [s] у слові horse [hLS] перетворилась у фонему [S] під впливом фонемі [S] у слові shoe[SH].

У другому випадку фонема [z] в does [dAZ] повністю асимілізувалася до фонемі [S] у слові she [SJ].

Якщо артикуляція звука тільки частково змінюється під впливом суміжного звука, але зберігає свої основні фонематичні риси – це часткова асиміляція.

Приклади:

filth [fIl←T], tenth [ten←T], де під впливом міжзубних [T], [D] приголосні [l], [n] частково змінюються, тобто стають дентальними.

У словах twice [twais], please [plJz], try [traI] основні повністю дзвінкі варіанти фонем [w], [l], [r] змінюються, стаючи частково оглушеними варіантами в той час, як основні фонематичні риси цих фонем зберігаються.

В залежності від напрямку розповсюдження впливу асиміляція може бути прогресивною та регресивною.

Якщо артикуляція звука змінюється під впливом попереднього звука, тобто вплив розповсюджується від попереднього до наступного звука →, така асиміляція називається прогресивною.

Приклади:

print [p→rInt] – сонант [r] частково втрачає дзвінкість під впливом глухого приголосного [p], twenty ['t→wentI], quickly [k→wIkli] – те ж саме.

Якщо артикуляція звука змінюється під впливом наступного звука, тобто вплив розповсюджується від наступного до попереднього звука ← - це регресивна асиміляція.

Приклади:

1) tenth [ten←t]

2) newspaper ['nʒNs←peɪpə]

У першому випадку альвеолярний звук [n] стає зубним під впливом міжзубного [t].

У другому випадку дзвінкий [z] у слові news [nʒNs] стає глухим під впливом глухого [p].

Якщо артикуляція звука змінюється під впливом суміжних звуків у процесі розвитку мови – це історична асиміляція.

Приклади:

impossible [ɪmp'ɪsɪbəl], де префікс in- перетворюється в im- під впливом наступного двогубого [p], irregular [ɪ'regjʌlə], де [n] in- перетворюється в ir- під впливом наступного -r-.

Якщо артикуляція звука змінюється під впливом суміжних звуків у контексті у живій мові у сучасний період її розвитку, така асиміляція називається живою (living) або контекстуальною.

Приклади:

Усі попередні приклади окрім прикладів історичної асиміляції

4. ЧЕРГУВАННЯ ЗВУКІВ

Чергування звуків у англійській мові відбувається відповідно до суворих стандартів для кожної фонемі.

Приклади:

Фонема [d] може чергуватися з фонемою [t]:

send [send] – sent [sent]

build [bɪld] – built [bɪlt]

В українській мові фонема [К] може чергуватися з фонемами [Ч], [Ц] – (пекла – печене; рука – руці).

Приклади чергування голосних:

[I] – [x] – [A] (vowel gradation)

drink [drINk] – drank [drxNk] – drunk [drANk]

[P] – [e]

strong [strPN] – strength [streNT]

[H] – [J] tooth [tHT] – teeth [tJT]

В українській мові чергування голосних спостерігається у словах:

кінь [К'ІН'] – коня [КОН'А']

дім [Д'ІМ] – дому [ДО'МУ]

сіть [С'ІЛ'] – солі [СО'ЛІ]

Приклади чергування приголосних:

house (n) [haVs] – house (v) [haVz]

leaf [lJf] – leaves [lJvz]

В українській мові [K] – [Ч]:

чоловік [ЧОЛОВ'ІК] – чоловіче [ЧОЛОВ'ІЧЕ]

око [О'КО] – очі [О'ЧІ]

Чергування звуків може бути *історичним* та *живим*, або *контекстуальним*.

Під історичним чергуванням звуків мають на увазі зміни, які не визначаються положенням звука у мові, а виникли у наслідку функціонування законів, які діяли в якийсь певний період розвитку мови. Історичне чергування звуків має граматичне значення.

Прикладами історичного чергування можуть бути:

Три форми нестандартних дієслів:

do [dH] – did [dId] – done [dAn] – [H] – [I] – [A]

write [raIt] – wrote [roVt] – written [rItn] – [aI] – [oV] – [I]

Ступені порівняння прикметників:

little [lItl] – less [les] – least [lJst] – [I] – [e] – [J]

much [mAtS] – more [mL] – most [moVst] – [A] – [L] – [oV]

Множина іменників:

man [mxn] – men [men] – [x] – [e]

mouse [maVs] – mice [maIs] – [aV] – [aI]

Під живим або контекстуальним чергуванням звуків маються на увазі випадки, коли зміни обумовлюються положенням звука у слові. Живе чергування тісно пов'язане з контекстуальною асиміляцією.

Так, у словах *six* [sɪks] – *sixth* [sɪksθ] передньоязичний альвеолярний [s] чергується з передньоязичним зубним [s]: *accent (n)* ['æksənt] – *accent (v)* [æk'sent] – [x] – [q].

Чергування звуків може бути *повним* та *нульовим*.

Чергування звуків називається повним, коли чергуються різні фонем, наприклад:

man [mæn] – *men* [men]

send [send] – *sent* [sent]

В українській мові:

віз [В'ІЗ] - воза [ВО'ЗА]

сніг [СН'ІГ] - сніжок СН'ІЖО'К

Чергування звуків називається нульовим, коли звук чергується з нульовим звуком, тобто з тим, який випадає, наприклад:

towards [tɔ'wɔdz] – [tɔdz]

perhaps [pɜ'hæps] – [pɜps].

В українській мові:

терти [ТЕ'РТИ] - тпру [ТРУ]

завмерти [ЗАВМЕ'РТИ] - завмру [ЗАВМР'У]

Повне чергування звуків більш типове як для англійської мови, так і для української мови.

Нульове чергування нетипове для обох мов.

5. ВАРІАНТИ АНГЛІЙСЬКИХ ФОНЕМ

5.1. Варіанти англійських приголосних фонем

Виникнення різних варіантів приголосних фонем обумовлюється деякими факторами, головні з них такі:

1. Вплив сумісного звука мови, тобто часткова асиміляція та адаптація.

2. Специфічний спосіб, за яким фонема приєднується до наступного звука мови (окрім асиміляції та адаптації).

3. Специфічний спосіб, за яким вимовляється фонема у різних позиціях, тобто залежно від того, чи стоїть фонема на початку, у середині або в кінці складу, слова, смислової групи або речення, перед голосним або приголосним, перед або після голосного або між голосними, у наголошеному чи у ненаголошеному складі, перед або після паузи.

I. Варіанти, які виникають у наслідку часткової асиміляції, яка впливає на роботу активного органу мовлення та на місце артикуляції.

1. Губно-зубний варіант форми [m] вживається перед губно-зубними приголосними [f], [v] того ж, або наступного слова, наприклад:

Двогубні варіанти

come [kAm]

am [xm]

Губно-зубні варіанти

comfortable ['kAmfqtqbl]

I am very glad [aIm'verI\glxd]

2. Дентальні (не альвеолярні) варіанти англійських фонем [t], [d], [n], [l] вживаються перед приголосними [T], [D] того ж, або наступного слова, наприклад:

Альвеолярні варіанти

eight [eIt]

write it [\raIt It]

read it [\rI:d It]

ten [ten]

heal [hJl]

Дентальні варіанти

eighth [eIT]

write this ['raIt \Dis]

read this ['rId \Dis]

tenth [tenT]

health [helT]

Якщо будь-які дві з англійських фонем [t], [d], [n], [l] стоять перед [T], [D] вживаються дентальні варіанти обох з них, наприклад:

I sent it [aI \sent It].

and I [qnd \aI].

I sent this [aI 'sent \Dis]

and they [qnd \DeI]

3. Заальвеолярні (не альвеолярні) варіанти англійських фонем [t], [d], [n], [l] вживаються перед [r], наприклад:

Альвеолярні варіанти

tie [taI]

die [daI]

hen [hen]

Заальвеолярні варіанти

try [traI]

dry [draI]

Henry ['henri]

all [lɪ]

sent [sent]

child [tʃaɪld]

already [ɹɪ'deɪ]

central ['sentrəl]

children ['tʃɪldrən]

4. Альвеолярний (не заальвеолярний) варіант англійської фонемі [r] вживається після [T] або [D], наприклад:

Заальвеолярні варіанти

tree [tri:]

and Russian [ɒnd \rʌʃn]

Альвеолярні варіанти

three [tri]

with Russian [wɪð \rʌʃn]

5. Лабіалізовані варіанти приголосних зустрічаються перед фонемою [w] того ж слова, наприклад:

Нелабіалізовані варіанти

dell [del]

luggage ['lʌgɪdʒ]

Лабіалізовані варіанти

dwell [dwell]

language ['lʌŋgwɪdʒ]

II. Варіанти, які виникають у наслідку часткової асиміляції, яка впливає на роботу голосових зв'язок.

Частково оглушені варіанти англійських сонантів зустрічаються після глухих приголосних, які стоять на початку складу.

Оглушення найбільш помітне в англійських щільових сонантах [w], [l], [r], [j], коли перед ними стоїть глухий змичний шумний (на початку складу), а за ним іде наголошений голосний звук, тобто у сполученнях: [pl], [pr], [tw], [tr], [kw], [kl], [kr] + наголошений голосний, наприклад:

Дзвінки варіанти

lane [leɪn]

rice [raɪs]

wise [waɪz]

dry [draɪ]

green [grɪn]

Частково оглушені варіанти

plane [pleɪn]

price [praɪs]

twice [twɑɪs]

try [traɪ]

cream [kri:m]

III. Варіанти, які виникають у наслідок адаптації приголосних до голосних.

1. Лабіалізовані варіанти англійських приголосних фонем вживаються перед англійськими лабіалізованими голосними, особливо перед [h] та [l], наприклад:

Нелабіалізовані варіанти

Лабіалізовані варіанти

peal [pi:l]

beat [bi:t]

tea [ti:]

geese [gi:s]

thin [TIn]

pool [pu:l], Paul [pLl]

boot [bu:t], bought [bLt]

too [tu:], tore [tL]

goose [gu:s], gorge [gLdZ]

thorn [TLn]

IV. Варіанти, які виникають у наслідок особливого способу їх з'єднання.

1. Варіанти англійських змичних шумних з утратою вибуху вживаються перед другим змичним шумним, або африкатом у межах одного слова, або на стику двох слів.

Варіанти з вибухом

paper [ˈpeɪpə]

time [taɪm]

cocoa [ˈkoʊko]

baby [ˈbeɪbi]

daddy [ˈdædi]

go [goʊ]

Варіанти з утратою вибуху

capture [ˈkæptʃə]

apt [æpt]

step down [ˈstep ˌdaʊn]

night time [ˈnaɪt taɪm]

sit down [ˈsɪt ˌdaʊn]

don't joke [ˈdoʊnt ˌdʒoʊk]

worked [wɜːkt]

thick paper [ˈθɪk ˌpeɪpə]

black chairs [blæk ˌtʃeəz]

obtain [əˈteɪn]

good-bye! [ˈɡʊd ˌbaɪ]

Send Jim! [ˈsend ˌdʒɪm]

egg-plant [ˈeg ˌplɑːnt]

big cheese [ˈbɪɡ ˌtʃiːz]

2. Варіанти англійських змичних шумних фонем [p], [b], [t], [d], [k],[g] з носовим вибухом вживаються перед носовими сонатами [m], [n]. Це пояснюється тим, що вибух після змички утворюється струменем повітря, яке швидко проходить скрізь носову порожнину у той момент, коли м'яке ньобо знижується для утворення носового сонанта. Наприклад:

Варіанти з ротовим вибухом

help us [ˌhelp ʊs]

suburb [ˈsʌbɜːb]

Варіанти з носовим вибухом

help me [ˌhelp mi]

submarine [ˈsʌbmɑːrɪn]

departing [dIpRtIN]
don't ask ['donVt \ask]
good afternoon ['gVd 'Rftq
nHn]
darker ['dRkq]
ask us [\Rsk qs]
ago [q'goV]

department [dIp'Rtment]
don't know ['doVnt \noV]
good morning ['gVd \mLnIN]
darkness [/'dRknqs]
ask me [\RskmJ]
phlegmatic [fleg'mxtIk]

3. Варіанти з боковим вибухом англійських [t] і [d] вживаються перед фонемою [l], наприклад:

Варіанти з ротовим вибухом

time [taIm]

day [deI]

Варіанти з боковим вибухом

little [lItl]
that lesson ['Dxt \lesn]
middle [mIdl]
good luck ['gVd lAk]

V. Варіанти, які виникають у наслідок особливої вимови фонем у різних позиціях.

1. Дзвінкий варіант англійської фонемі [h] вживається у положенні між голосними, наприклад:

Глухі варіанти

high [haI]
have [hæv]

Дзвінки варіанти

behind [bI'haInd]
I have [aI \hæv]

2. Варіанти англійських глухих змичних шумних [p], [t], [k] майже зовсім без аспірації зустрічаються перед ненаголошеним голосним, **або після щільового глухого приголосного [s]**, наприклад:

Варіанти з аспірацією

parting ['pQ:tIN]
tile [taIl]
card [kRd]
park [pRk]
team [tJm]
cool [kHl]

Варіанти майже зовсім без аспірації

partition [pR'tISn]
futile ['fjHtaIl]
placard ['plxkRd]
spark [spRk]
steam [stJm]
school [skHl]

3. Світлий варіант англійської фонемі [ɪ] (а не темний) вживається перед голосним та [j], як у межах одного слова, так і на стику слів (якщо між ними немає паузи), наприклад:

Темні варіанти

file [faɪl]

tell [tel]

will [wɪl]

belt [belt]

Світлі варіанти

life [laɪf]

telling ['telɪŋ]

value ['vʌljʊ]

will you [ˌwɪl jʊ]

4. Англійські фонемі [m], [n], [ɪ] мають варіанти різної довготи. Так довгі або напівдовгі варіанти фонем вживаються в кінці ізольованого слова, або смислової групи, коли вони стоять після короткого голосного звука, або якщо за ними йдуть дзвінки приголосні, особливо [j] або [w], наприклад:

Короткі варіанти

deem [dɪm]

dimming [ˈdɪmɪŋ]

Tom isn't here ['tɒm ɪznt
hɪə]

seen [siːn]

feel [fiːl]

field [fiːld]

Довгі варіанти

dim [dɪm:]

dimmed [dɪm:d]

Where's Tom? ['wɛrɪz
tɒm:]

sin [sɪn:]

fill [fɪl:]

filled [fɪl:d]

billiards ['bɪlɪəz]

bulwark ['bʊlwɜːk]

5.2. Варіанти англійських голосних фонем

I. Варіанти, які виникають у наслідок адоптації голосних до приголосних.

Варіанти голосних фонем утворюються в залежності від положення язика, яке може трохи змінюватися після або перед різними приголосними. В результаті цього виникають варіанти голосних: трохи продвинуті уперед, відсунуті назад, більш закриті або більш відкриті ніж основний варіант.

1. Більш відкритий варіант англійської фонемі [e] вживається перед темним варіантом фонемі [ɪ], тому що при підйомі задньої частини язика під час артикуляції [ɪ] середня частина язика трохи опускається, наприклад:

Основний варіант

Більш відкритий варіант

bed [bed]

bell [bel]

wet [wet]

well [wel]

2. Під впливом задньоязичних приголосних [k], [g] англійська нейтральна голосна фонема має більш задній та більш закритий варіант, який нагадує український голосний [И], наприклад:

Основний варіант

Більш задній та більш закритий варіант

about [qbaVt]

again [q'geIn]

fanatic [fq'nxtIk]

canal [kq'nxl]

sat around

back again ['bɪk q \geIn]

['sɪt'qraund]

II. Варіанти, які виникають в залежності від положення голосного у слові або у реченні.

1. Трохи більш відкритий варіант англійської фонемі [I], який нагадує слабкий звук [e], вживається у ненаголошеному відкритому складі в кінці слова перед паузою, наприклад:

city ['sɪtɪ],

busy ['bɪzɪ],

lily ['lɪlɪ]

2. Англійська нейтральна фонема [q] має відсунутий назад варіант, який нагадує голосний [A]. Цей варіант зустрічається у положенні у кінці слова перед паузою, наприклад:

Основний варіант

Відсунутий назад, схожий на [A] варіант

sentence ['sentqns]

centre ['sentq]

cinemas ['sɪnɪmqz]

cinema ['sɪnɪmq]

teach us [tʃtS qs]

teacher [tʃtSq]

III. Варіанти довготи англійських голосних фонем, які виникають у наслідок їх різного положення у слові та інших факторів.

1. Вплив кінцевого положення.

Одна і та ж наголошена голосна фонема довша у положенні в кінці слова ніж, коли за нею іде приголосна, наприклад:

see [sJ]

sees [sJz]

car [kR]

card [kRd]

2. Вплив глухого або дзвінкого характеру приголосного.

Одна і та ж наголошена голосна фонема, незалежно від того довга вона чи коротка, довша перед кінцевим дзвінким приголосним, ніж перед кінцевим глухим приголосним, наприклад:

bid [bId]	bit [bIt]
peg [peg]	peck [pek]
seas [sJz]	cease [sJz]
leave [lJv]	leaf [lJf]

3. Вплив кількості складів у слові. Одна і та ж наголошена голосна фонема довша в односкладовому слові ніж у дво- або кількоскладовому, наприклад:

lead [lJd] - leader ['lJdq]
ask [Rsk] - asking ['RskIN]
scene [sJn] - scenery ['sJnqrI]

4. Вплив наголосу.

Одна і та ж голосна фонема довша у наголошеному складі, ніж у ненаголошеному, наприклад.

part [pRt]	partition [pR'tISn]
verb [vE:b]	adverb [ˈxadvE:b]
import (v) [Im'pLt]	import(n) ['ImpLt]

5. Одна і та ж голосна фонема довша у складі під емфатичним наголосом ніж під не емфатичним наголосом, наприклад:

The room is very large.
[Dq 'rHm Iz 'verI \lRG]

[Dq 'rHm Iz 'verI \lRG]

6. Вплив типу тону.

Одна й та ж голосна фонема довша у неемфатичному наголошеному складі, коли вона вимовляється з піднесенням тону ніж, коли вона вимовляються із спадом тону, наприклад:

He should pronounce the word like that.
[hi˙ Sqd prq'navns Dq 'wE:d laIk \Dxt]

[hiːsqd prqˈnɑvns Dq ˈwE:d laIk ˌDxt]

6. НАГОЛОС У СЛОВІ WORD – STRESS

6.1. Склади та складоутворення Syllables and Syllable-division

У зв'язному мовленні звуки вимовляються з певним чергуванням посилення та ослаблення напруження м'язів. Кожен пік інтенсифікації з наступним ослабленням напруження утворюють склад.

Звуки, які вимовляються з посиленням (інтенсифікацією) напруження м'язів (pitch sounds) – це звуки, які утворюють склади (syllabic), тобто *складоутворюючі звуки*, усі інші називаються *нескладоутворюючими звуками* (non-syllabic).

У більшості мов складоутворюючими є голосні, іноді також сонанти. В англійській мові складоутворюючими є голосні, а також сонанти [m], [n], [l], якщо перед ними стоїть шумний приголосний.

Сонанти, які стоять у кінці слова нескладоутворюючі, коли перед ними стоїть голосний звук, наприклад:

Складоутворюючі сонанти

sadden [sɔdn]

doesn't [dɔznt]

Russian [rɔsn]

arrival [qrɔrvɔl]

Нескладоутворюючі сонанти

sand [sɔnd]

don't [dɔvnt]

Russian ['rɔsqn]

arrival [qrɔ'raɪvɔl]

Англійські сонанти [w], [r], [j] ніколи не бувають складоутворюючими. Складоутворюючі приголосні, які найчастіше зустрічаються в англійських словах – це [n] та [l].

Існує декілька слів у англійській мові із складоутворюючим [m]. Складоутворюючий сонант [N] з'являється тільки у наслідку прогресивної асиміляції передньоязичного приголосного [n] до задньоязичних приголосних [k], [g], які стоять перед ним, наприклад:

bacon – [beɪkɔn] - [beɪkN]

Англійські складоутворюючі сонанти зустрічаються в кінці слова у звукосполученнях приголосних з [m], [n], [l], наприклад:

bottom ['bɒtm]	rhythm ['rɪðm]	blossom ['blɒsm]
prism ['prɪzm]	film ['fɪlm]	open ['oʊpn]
ribbon ['rɪbn]	eaten ['eɪtn]	garden ['gɑdn]
darken ['dɑkn]	dragon ['drɔɡn]	region ['rɪʒn]
often ['ɒfn]	seven ['sevn]	earthen ['e:θn]
lesson ['lesn]	season ['si:zn]	people ['pi:pl]
table ['teɪbl]	little ['lɪtl]	middle ['mɪdl]
cycle ['saɪkl]	Rachel ['reɪtʃl]	trifle ['traɪfl]
devil ['devl]	castle [kɑsl]	special ['speʃl]

Приклади:

lesson ['le-sn], idle ['aɪ-dl]

table ['teɪ-bl], cable ['keɪ-bl]

rhythm ['rɪ-Dm]

В українській мові тільки голосні звуки складоутворюючі. У декількох словах складоутворююча межа проходить посередині звука.

Приклади:

dissatisfy [dɪs-'sɪtɪsfɑɪ]

unnatural [ʌn-'nætʃʊrəl]

Сонанти у цих сполученнях часто втрачають складоутворюючий характер, коли вони зустрічаються у середині слова перед голосним, який належить до суфікса.

Приклади:

Складоутворюючі сонанти

listen ['lɪsn]

drizzle ['drɪzl]

Нескладоутворюючі сонанти

listening ['lɪs-nɪn]

drizzling ['drɪz-lɪn]

В англійській мові існує два типа складів.

Склад, який закінчується на голосний звук, називається **відкритим**, наприклад:

he [hɪ], writer [raɪ-tɪ], ordinary ['ɔ:dnəri].

Склад, який закінчується на приголосний звук, називається **закритим**, наприклад:

it [It], hundred ['hʌn-drɪd], sentences ['sen-tənsɪz].

Розподіл англійських слів на склади регулюється такими основними правилами: англійські довгі монофтонги та ненаголошені короткі голосні завжди зустрічаються у відкритому складі (тобто, межа складорозділення іде безпосередньо за ними) коли вони відділяються від наступного складоутворюючого звука лише одним приголосним, наприклад:

meeting ['miːtɪŋ], ordinarily ['ɔːdnəri-əlɪ], faces [feɪsɪz],
smoking ['smoʊkɪŋ], garden ['gɑːdn], idle ['aɪdl]

Короткий наголошений голосний звук у тій ж позиції, тобто відділений від наступного складоутворюючого звука тільки одним приголосним, завжди знаходиться у закритому складі, хоча важко сказати, де дійсно проходить межа складорозділення: після приголосного чи всередині його, наприклад:

city ['sɪtɪ], many ['meni], body ['bɒdi], study ['stʌdi], battle
['bʌtl], bottle ['bɒtl]

Необхідно пам'ятати, що англійські наголошені короткі голосні зустрічаються тільки у закритому складі, наприклад:

Відкриті склади в українській мові

Закриті склади в англійській мові

си-ті

city ['sɪtɪ]

лі-то

litter ['lɪtə]

6.2. Наголос у слові

Word-stress

У кожному слові є один, або декілька складів, які вимовляються більш виразно ніж інші. Це – *наголошенні склади*.

Наголос у слові – це більш виразна вимова одного, або декілька складів у слові, яка досягається за допомогою фонетичних засобів:

1. Інтенсивності (intensity) – це динамічний (dynamic) наголос.
2. Подовження голосних, а іноді й приголосних у наголошеному складі – кількісний наголос (quantitative).
3. Зміни в чіткості вимови і якості звуків – якісний наголос (qualitative).
4. Зміни висоти тону – музичний наголос (musical).

У декількох мовах, наприклад, у китайській, наголос чисто музичний.

В англійській мові наголос є силовим (динамічним), кількісним, якісним та музичним.

Приклад:

При вимові складу -fab- [fxb] у слові fabricant ['fxbɪkɑnt] збільшується напруження м'язів, артикуляція стає більш чіткою, звук [x] подовжується і вимовляється на більш високому рівні.

У декількох мовах наголос закріплюється за одним і тим ж складом у слові.

Приклади:

1. У польській мові наголос завжди падає на другий склад від кінця слова.
2. У французькій мові наголос падає на останній склад у слові.

В англійській мові наголос вільний (free), тобто наголошеним може бути будь-який склад (у різних словах).

Приклади:

number ['nʌmbə], credulity [krɪ'dʒʌlɪtɪ]

disorder [dɪs'ɔːdə], police [pə'liːs] – на останньому складі.

В англійській мові існує два види наголосу: головний і другорядний (primary and secondary stress). Ці види наголосу зустрічаються у багатоскладових словах (polysyllabic words).

Приклади:

fundamental [ˌfʌndə'mentl]

examination [ɪg'zæmɪ'neɪʃn]

У більшості англійських складних іменників наголос падає на першу частину слова.

Приклади:

writing-table ['raɪtɪŋ teɪbl]

looking-glass ['lʊkɪŋ glɑːs]

stepchild ['steptsaɪld]

Але якщо кожний елемент складного іменника має чітке значення, обидві частини можуть бути наголошеними.

Приклади:

armchair ['ɑːm'tʃeə]

good will ['gʊd'wɪl]

Наступні слова в англійській мові мають два головних наголоси:

1. Кількісні та порядкові числівники від 13 до 19:

thirteen ['tiːn'tiːn]

fifteen [' fɪftɪn]

sixteenth [' sɪks ' tɪntɪ] etc.

2. Складні прикметники, якщо перший елемент також прикметник:

old-fashioned [' ɒl d ' fæʃnd]

ready-made [' redɪ ' meɪd]

poly-syllabic [' pɒlɪsɪl ' ɪbɪk]

3. Слова з деякими префіксами мають два головних наголоси:

а) Префікси, які мають негативне значення (un-, in-, ir- il-, non-, dis-, under-).

Приклади:

unable [' ʌn ' eɪbəl]

indisputable [' ɪndɪs ' pjuːtəbəl]

ill-use [' ɪl ' juːz]

non-aggression [' nɒnə ' ɡreʃn]

disconnect [' dɪskə ' nekt]

undervalue [' ʌndə ' vɜːljʊ]

в) Префікси, які мають на увазі поміч (sub-, vice-).

Приклади:

subtenant [' sʌb ' tenənt]

vice-minister [' vaɪs ' mɪnɪstə]

с) Префікси з різними значеннями.

Приклади:

ex – (former, колишній):

ex-minister [' eks ' mɪnɪstə]

pre – (before, до):

pre-war [' prɪ ' wɔː]

over – (too much):

overdo [' ɒvə ' dɔː]

inter – (between, among):

interbreed [' ɪntə ' brɪd]

У сучасній англійській мові існує тенденція вимовляння цих префіксів з другорядним наголосом.

Наголос у слові може змінювати:

1. значення слова, або

2. його граматичну форму.

1. Наголос відрізняє групу слів від складного слова.

Приклади:

black board ['blɜ:k 'bɔ:d] – чорна дошка

blackboard ['blɜ:k bɔ:d] – шкільна дошка

green house ['grɪn 'haʊs] – зелений дім

greenhouse ['grɪn haʊs] – теплиця

red skin ['red 'skɪn] – червона шкіра

redskin ['redskɪn] – червоношкірий (індієць)

2. Наголос у слові може змінити граматичну форму слова.

Приклади:

	<i>іменник (noun)</i>	<i>дієслово (verb)</i>
accent	['ɜ:k sɛnt]	[ɜ:k 'sent]
conduct	['kɒndʌkt]	[kɒn 'dʌkt]
insult	['ɪnsʌlt]	[ɪn 'sʌlt]
protest	['prɒvtɛst]	[prɒ 'test]
transport	['trɒnzpɔ:t]	[trɒzn 'spɔ:t]
	<i>прикметник (adjective)</i>	<i>дієслово (verb)</i>
frequent	['frɪkwɒnt]	[frɪ 'kwɒnt]

7. ФРАЗОВИЙ НАГОЛОС

Sentence Stress

Явище, коли слово або слова сприймаються як більш виразні, ніж інші слова у смисловій групі називається **фразовим наголосом**.

Найбільш важливе по значенню слово є семантичним центром смислової групи.

Приклад:

They work with great speed.

[Deɪ 'wɜ:k wɪð 'greɪt \spɪd]

В англійській неемоційній мові наступні частини мови, які вважаються найбільш важливими словами, стоять під наголосом: іменники, смислові

дієслова, прикметники, числівники, прислівники, вказівні та запитальні займенники, вигуки.

Не стоять під наголосом: допоміжні дієслова, дієслова зв'язки, особові та присвійні займенники, прийменники та сполучники.

Проте, слова, які мають стояти під наголосом, можуть втрачати його при певних обставинах.

1. Слово стає ненаголошеним, якщо воно вживалося у попередньому реченні.

Приклад:

- What paper have you read?

- An English paper.

[ˈwɒpə 'peɪpə hæv juː ɪn ˌred]

[ən ˌɪŋɡlɪʃ 'peɪpə]

— — ... \ || . \ ... ||

2. Вставні слова не стоять під наголосом.

Приклад:

“Are you ready?”, I asked.

“No”, said the boy.

[ˈR juː ˈredɪ aɪ ɹskɪd]

[noʊ sed ðə bɔɪ]

— · — · · · || \ ... ||

3. Слова, які утворюють обставину місця, втрачають наголос. Найчастіше це буває у реченнях з “there is”, “there are”.

Приклади:

There are many tulips in Holland.

[ðə (f)ɑːr q ˈmeni ˌtʃʌlɪps ɪn hɒlənd]

· · — · \ ... ||

Is there a mirror in your bathroom?

[ɪz ðeə ɹə ˈmɪrə ɪn jɔː bɑːtʃrʊm]

— · · — · · · · ||

4. Слова, які звичайно стоять під наголосом можуть втрачати його під впливом ритму.

Приклад:

Not very hot.

[ˈnɒt verɪ ˌhɒt]

Вони стають ненаголошеними тому, що існує тенденція чергування наголошених та ненаголошених складів.

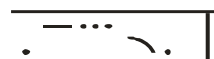
Слова, які звичайно не стоять під наголосом можуть, стати наголошеними в певних умовах.

1. Допоміжні дієслова, дієслова-зв'язки, модальні дієслова можуть ставати наголошеними на початку та у кінці речення, а також, якщо вживаються із скороченою формою заперечення “not”.

Приклади:

She couldn't understand him.

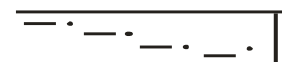
[ʃiː ˈkʊdn̩t ʌndəˈstænd hɪm]

- Does your brother live in London?

- Yes, he does.

['dʌz jɜː ˈbrʌðə ˈlɪv ɪn ˌlʌndən]

[jɛs ɪ hɪz ˌdʌz]

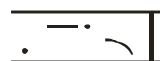

2. Абсолютна форма присвійних займенників стоїть під наголосом.

Приклад:

A friend of mine.

[ə ˈfrend ɒv maɪn]

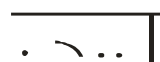

3. Зворотні займенники під наголосом не стоять, за виключенням тих випадків, коли означають „сам”.

Приклади:

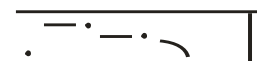
1. She washed herself.

[ʃiː ˌwɒʃt hɜːself]

2. She made her dress herself.

[ʃiː ˈmeɪd hɜː ˈdres hɜːself]

8. ТЕМП І РИТМ

Tempo and Rhythm

Темп є одним із компонентів інтонації.

Темп це швидкість, з якою вимовляються речення або їх частини, тобто швидкість потоку мовлення.

Англійська розмовна мова швидше ніж українська.

Розмовний стиль характеризується більш швидким темпом ніж повний стиль.

Мова лектора, який читає лекцію, чітка, ясна та досить повільна.

Темп є елементом емпатичного мовлення. Він, разом з другими компонентами інтонації, допомагає вираженню певних відтінків значення. За допомогою темпу разом із змінами у висоті тону і розподілом наголосу можна передати різні емоції.

Він може викликати зміни у довготі голосних та приголосних і має тісний зв'язок з редукацією та асиміляцією. Редукція та асиміляція зустрічаються найчастіше у швидкому мовленні.

Ритм – це співвідношення у часі вимовляння наголошених та ненаголошених складів у інтонаційній групі.

Для англійського ритму характерно вимовляння наголошених складів через більш або менш рівні проміжки часу.

Приклад:

Paul was in a hurry to get to Victoria Station in London in time.

[ˈpɔl wɒz ɪn əˈhʌrɪ tə get tə ˈvɪktɪrɪə ˈsteɪʃn ɪn ˈlʌndən ɪn ˈtaɪm]

Чим більше ненаголошених складів знаходиться між наголошеними, тим швидше вони вимовляються, що впливає на довготу голосних як у наголошених, так і у ненаголошених складах. Наголошений склад разом з ненаголошеними утворюють ритмічну групу.

Приклад:

The luggage must have been put into the luggage van.

[ðə ˈlʌgɪdʒ məst hæv biːn pʊt ɪntə ðə ˈlʌgɪdʒ væn]

Ритм у англійській мові часто впливає на наголос у слові та фразовий наголос.

Завдяки тенденції чергування наголошених та ненаголошених складів, слова, які мають два наголоси, можуть втрачати один із них, якщо наголошений склад стоїть безпосередньо перед ним, або за ним, наприклад:

1. 'thir'teen, але 'thirteen 'hundred, або just thir'teen.

2. 'prin'cess, але 'princess Mary.
  3. 'sea'side, але 'seaside sports.
  4. 'un'known, але the 'unknown soldier.
  5. It's a 'concert by the 'Belgrade 'Symphony 'Orchestra. It's 'near Bel'grade.
  6. She has 'artificial 'eyelashes; her 'pearls are arti'ficial.
  7. 'Not very \well.
- Прислівник “very” втрачає свій наголос заради ритму.

9. ІНТОНАЦІЯ

Intonation

Інтонація є одним із мовних засобів спілкування. Інтонація – це сукупність засобів звукового оформлення речення або синтагми в усному мовленні. Її основні компоненти: акцентивний лад та мелодійний малюнок фрази, які допомагають легше оформити фразу граматично та семантично. Саме лінгвістична функція інтонації сприяє певній комунікативній спрямованості висловлювання. Завдяки інтонації ми можемо також визначити стилістичні особливості мови.

Зміни в компонентах інтонації можуть змінити комунікативний тип речення.

Приклади:

1. You have a personal objection to her. (ствердження).

You have a personal objection to her. (запитання).

2. Sit \down. (наказ).

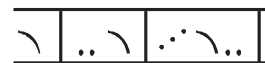
Sit /down. (прохання).

В деяких випадках інтонація може змінити значення речення в цілому.

Приклад:

Oh, I agree, you are an honest man.

[\oV | aI q\grJ | jH Rr qn\ PnIst mxn]

Oh, I agree, you are an “honest” man.

[\oV | aI q\grJ | ju' Q'r qn\ PnIst mxn]

9.1. Смилова група або синтагма

Щоб зрозуміти явище інтонації необхідно розібратися у понятті “смилова група” (“Sense-group”) або “синтагма” (“Syntagm”).

Смилова група – це слово або декілька слів, організаційних синтаксично та фонетично задля вираження якої-небудь смислової одиниці. Значення, виражене смисловою групою, не завжди буває повним, завершеним. Завершена думка може бути виражена реченням, яке може складатися із однієї або декількох смислових груп.

Речення ділиться на смислові групи за допомогою пауз.

Приклади:

1. “He’s got a lot of things with him,” said John.
2. “Things?”
3. “Books and journals and so forth.”

З наведених прикладів ми бачимо, що смислова група може складатися з декількох слів (1), або одного слова (2). В той же час речення може складатися з декількох смислових груп (3), або однієї смислової групи (1, 2).

Інтонація – це така єдність мелодії, фразового мовлення, яка дає можливість мовою адекватно виразити значення речення, його відношення до їх змісту та його емоції.

Мелодія – це варіації висоти голосу.

Фразовий наголос – це більша виразність, яка надається одному або декільком словам у реченні у порівнянні з іншими словами.

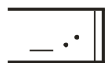
Тембр мовлення – це спеціальне забарвлення голосу, яке передає емоції мовлення: радість, смуток, іронію, гнів, обурення, тощо.

Задля практичних цілей інтонація поділяється на так звану не **емфатичну** та **емфатичну** інтонацію.

9.2. Графічне зображення інтонації

1. Наголошені склади репрезентуються тире: « - ».
2. Ненаголошені склади – крапками: «...».
3. Спадний тон дужкою: « \».
4. Висхідний тон:
  - а) якщо синтагма закінчується наголошеним складом, то висхідний тон репрезентуються дужкою: « / ».

б) якщо синтагма закінчується ненаголошеним складом, то останній наголошений склад вимовляється на найнижчому рівні, а голос підвищується в межах останніх ненаголошених складів.

5. Спадово-висхідний тон репрезентуються кривою: «» або «», якщо між спадним та висхідним тоном є ненаголошені склади.

6. Висхідно-спадний тон репрезентується кривою: «».

7. Дві вертикальні риски « || » означають довгу паузу усередині або наприкінці речення.

8. Одна вертикальна риска « | » означає коротку паузу усередині речення.

9. Вертикальна хвиляста риска « } » означає дуже коротку паузу. Вона можлива, але не обов'язкова.

9.3. Структура графічного зображення англійської синтагми

1. Перший наголошений склад, як правило, вимовляється на найвищому рівні.

Приклад:

Sit down ['sIt \daVn]

2. Перші ненаголошені склади вимовляються або на низькому рівні або з невеликим підвищенням.

Приклад:

He has gone [hi' hqz \gPn]

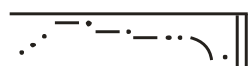

3. Наголошені та ненаголошені склади утворюють спадну шкалу аж до самого останнього наголошеного складу. Ненаголошені склади вимовляються на тому ж рівні, що й попередній наголошений склад.

4. В синтагмі (реченні) із спадним тоном голос завжди знижується в межах останнього наголошеного складу, а останні ненаголошені склади вимовляються на найнижчому рівні.

Приклад: They have a charming little house at the seaside.

[DeI hxv q'tSR mIN 'lItl 'haVs qt Dq \sJsaId||]

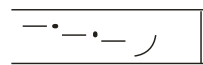

5. Якщо речення з висхідним тоном закінчується наголошеним складом, то голос підвищується в межах цього наголошеного складу.

Приклад: May I come and sit down?

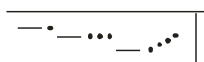
['meɪ aɪ 'kʌm ɑnd 'sɪt ,daʊn||]

Якщо речення з висхідним тоном закінчується ненаголошеним складом або складами, то останній наголошений склад вимовляється на найнижчому рівні, а голос підвищується в межах останнього ненаголошеного складу або складів.

Приклад: Are you going to the cinema to-night?

['R juː 'gɔːvɪŋ tə ðə 'sɪnəmə tə naɪt||]

10.1. ТОН АБО МЕЛОДІЯ

Tone or Melody

10.1. Тон

Tone

Тон може бути визначений як підйом і падіння голосу у процесі мовлення.

Тон (мелодія) – це не тільки висота останнього складу, але також інтонаційна шкала усього речення.

В англійській мові існує два основних тони: **зниження** (Tune I, the falling tone) та **підйому** (Tune II, the rising tone).

Зниження виражає остаточність (finality), він визначений, певний та категоричний.

В англійському реченні, яке вимовляється із зниженням тону, голос (тон) поступово знижується з кожним наголошеним складом. Різде зниження голосу спостерігається у межах останнього наголошеного складу.

Приклад:

Too many cooks spoil the broth.

['tuː mʌni kʊks 'spɔɪl ðə ˌbrɒθ]

Підйом тону виражає неостаточність, непевність, він некатегоричний. В англійському реченні, яке вимовляється з підйомом тону, висота голосу поступово знижується з кожним наголошеним складом.

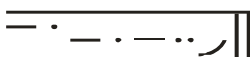
Підйом голосу відбувається:

1. В межах останнього наголошеного складу, якщо за ним не ідуть ненаголошені склади.

Приклад:

Do you often go to the club?

['dʌ ju 'ɒfn 'gəʊ tə ðə /klʌb]

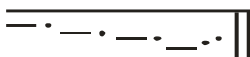

2. Якщо за наголошеним складом іде один, або декілька ненаголошених складів, то останній наголошений склад вимовляється на найнижчій ноті, а голос підвищується у межах останнього ненаголошеного складу або складів.

Приклад:

Does your brother live in Africa?

['dʌz jə 'brʌðə 'lɪv In /æfrɪkə]

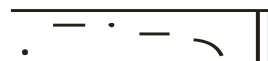
Із зниженням тону вимовляються:

1. Стверджувальні та заперечні речення, які втілюють закінчену думку (affirmative and negative).

Приклади:

It's time to get up.

[ɪts 'taɪm tə 'get ʌp]

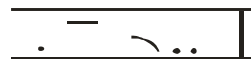
She has finished reading.

[ʃi/ hɑz 'fɪnɪʃt \rɪdɪŋ]

He won't come to-day.

[hi/ 'wɒnt \kʌm tə deɪ]

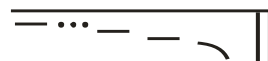

2. Спеціальні запитання (special questions).

Приклади:

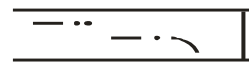
How do you pronounce this word?

['haʊ du ju prə'naʊns ðɪs \wɛ:d]

Where does your sister live?

[wFq dAz jO 'sIstq\lIv]

3. Команди (commands)

Приклади:

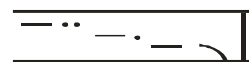
Raise your hands!

['reIz jL \hxndz]

Open your books at page five!

['oVpn jL 'bVks qt 'peIdZ \faIv]

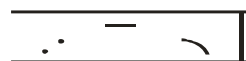

4. Стверджувальні вигуки (exclamations).

Приклади:

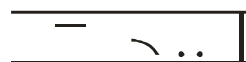
What a cold day!

[wPt q 'koVld \deI]

How late you are!

['haV \leIt jH R]

5. Друга частина альтернативних запитань (alternative questions).

Приклади:

Are you leaving today or tomorrow?

['R jH 'lJvIN tq"deI| O' tqmProV]

Are you going out or do you stay here?

['R jH 'goVIN aVt| O' 'dH jH 'steI \hIq]

6. Перша частина роз'єднувальних запитань (disjunctive questions).

Приклад:

She looks very pale, doesn't she?

[SJ 'lVks 'verI peI "dAznt SJ]

або [dAznt SJ]

7. Запрошення щось зробити.

Приклади:

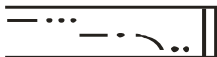
Let's go home!

['lets goV \hoVm]

Let me introduce my friend to you!

['let meJ Intrq'djHs maI \frend tq jH]

8. Речення, які виражають глибоку подяку.

Приклади:

Thank you ever so much!

['Tɪnk jH 'evq soV \mAtS]

I'm really very grateful to you!

[aIm 'rIqlI 'verI \greItful tqjH]

9. Привітання (greetings).

Приклади:

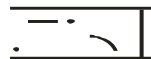
Good morning!

[gVd \mLnIN]

Good afternoon!

[gVd 'RftqɪnHn]

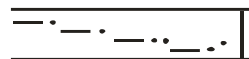
З підйомом тону вимовляються:

1. Загальні питання (general questions).

Приклади:

Do you often go to the theatre?

['dH jH 'Pfn 'goV tq Dq "tIqtq]

Is anyone absent to day?

['Iz 'enIwAn "xbsqnt tqdeI]

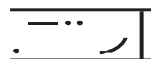

2. Некатегоричні ствердження або речення, в яких щось мається на увазі (сумнів, невпевненість).

Приклади:

It isn't so bad.

[It 'Iznt soV "bɪd]

Мається на увазі: „але могло б бути краще”.

I think he is busy.

[aI 'tɪnk hI Iz "bɪzɪ]

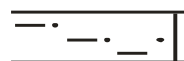
Мається на увазі: „але я не впевнена”.

3. Прохання (requests).

Приклади:

May I have your pencil?

[ˈmeɪ aɪ ˈhæv jɔ ˈpensl]

Will you pass me the salt, please?

[ˈwɪl jʊ ˈpɑs mɪ ðə ˈsɔlt plɪz]

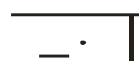

4. Формальне вираження вдячності.

Приклади:

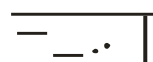
Thank you!

[ˈθæŋk jʊ]

Thanks awfully!

[ˈθæks ˈɔfʊli]

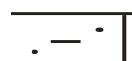

5. Відповіді на вітання.

Приклади:

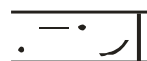
Good morning!

[gʊd ˈmɔrnɪŋ]

Good afternoon!

[gʊd ˈɑftəˈnʌn]

6. Висловлювання, які вживаються при розставанні.

Приклади:

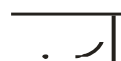
Good bye!

[gʊd ˈbaɪ]

Good night!

[gʊd ˈnaɪt]

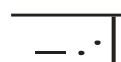

7. У перепитуваннях.

Приклад:

What's your name?

[wɒts jɔː neɪm]

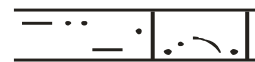

8. Перша частина альтернативних запитань.

Приклади:

Is he a teacher or a doctor?

['Iz hJ q 'tJtSq | O'r q \dPktq]

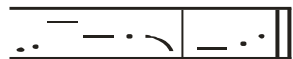

9. Друга частина альтернативних роз'єднувальних запитань, коли мовець не цілком впевнений у своїх словах.

Приклади:

It's a long way from here, isn't it?

[Its q 'lxN 'weI frqm \hIq | "Iznt It]

Is this book written in English or in French?

['Iz DIs 'bVk 'rItN In "INglIS | Lr In \frentS]

Але, коли мовець абсолютно певний щодо правильності свого твердження і тільки чекає згоди співрозмовника, друга частина вимовляється з пониженням тону.

10. Частини речень з переліком, окрім останнього слова або слів, які вимовляються із зниженням тону.

Приклади:

One, two, three, four, five.

["wAn | "tH | "TrJ | "fL | \faIv]

Те ж саме спостерігається у реченні з однорідними членами.

Приклад:

He got up early, ate his breakfast, read his morning paper and left for the station.

[hJ 'gPt 'Ap "E:lI | 'xt hIz "brekfqst | 'red hIz 'mLnIN "peIpq | qnd 'left fL Dq \steISn]

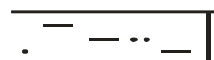

Тон одного рівня вживається в реченні, коли мовець перестає думати, вимовляє речення з байдужістю або коливанням, коли він не знає, що сказати або, коли він не звертає уваги на співрозмовника, а також у декламації віршів.

Приклади:

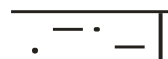
I don't know what to do.

[aI 'doVnt 'noV wPt tq → dH]

Perhaps it's right.

[pɔhɪps Its → raIt]

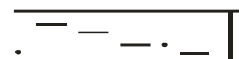
The taillight is sad and cloudy.

[Dɔ 'twaɪlaɪt Iz 'sæd ɔnd → klaʊdaɪ]

The wind blows wild and free...

[Dɔ 'wɪnd 'blaʊz 'waɪld ɔnd → frɪ]

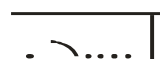
10.2. Мелодія незалежних елементів The Melody of Parentheses

Незалежні елементи не мають граматичного зв'язку з реченням. Це звертання, вставні слова, вигуки. Слова і речення цього типу мають характерну інтонацію; вони вимовляються як кінцеві склади попередньої синтагми.

Приклади:

Good morning, Mr. Smith.

[gʊd mɔrnɪŋ mɪstə smɪθ]

“Did she see him?” asked Mr. Brown.

['dɪd ʃi 'si hɪm ɹskɪt mɪstə braʊn]

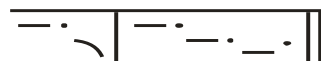

Якщо ті ж самі слова стоять на початку речення, вони утворюють незалежні синтагми із звичайним мелодійним малюнком, які закінчуються зниженням або підйомом тону у кінці.

Приклади:

Mr. Smith, can you come tomorrow?

['mɪstə smɪθ | 'kæn ju kʌm təmroʊ]

She said softly, “Of course he did”.

[ʃi 'sed sɔftli | ɔv 'kɔrs hɪ dɪd]

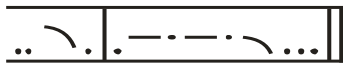

Іноді вставні слова утворюють довгу смислову групу, яка вимовляється на більш низькому рівні, ніж головна фраза.

Приклад:

“I am sorry”, he said apologetically.

[aɪəm sɔpri hi 'sed ɔpɒlədʒɪkəlɪ]

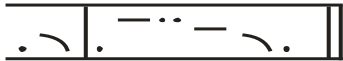

Вигуки утворюють окрему смислову групу тільки на початку речення, коли вони стоять в середині, або у кінці, то продовжують мелодійний малюнок речення.

Приклади:

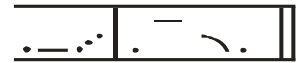
1. Alas, his father is no better.

[q1Rs | hIz 'fRDqrUz ' noV \betq]

2. His father, alas, is no better.

[hIz "fRDqrUq1Rs | Iz 'noV \betq]

3. His father is no better, alas.

[hIz fRDqrUz 'noV \betq q1Rs]

10.3. Мелодія довгих смислових груп

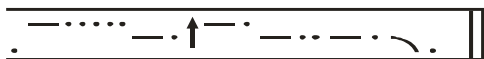
Melody of long sense groups

У випадку, коли яке-небудь слово довгої смислової групи треба зробити більш виразним, це слово вимовляється на більш високому рівні ніж попередній наголошений склад, але не вище першого наголошеного складу. Таке явище називається *випадковим підйомом* (an accidental rise, a special rise, a broken descending scale).

Приклад:

He threw himself into the work with all the fire of his ardent nature.

[hJ 'Tru: hImself Intq Dq 'wE:k wID ↑ Ll Dq 'faIqrUqv
hIz 'Rdqnt \neItSq||]

10.4. Мелодія речень, які складаються з двох, або більше смислових груп

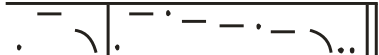
Якщо речення складається з двох, або більше смислових груп, тон останньої смислової групи визначається комунікативним типом усього речення відповідно до вказаних вище принципів: категоричні ствердження, спеціальні

запитання, команди вимовляються із зниженням тону, а некатегоричні ствердження, прохання, загальні питання, переліки набирають висхідного тону.

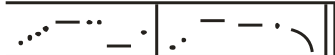
Інтонація некінцевих смислових груп визначається семантичною вагою цих груп, а вибір тону залежить від того, чи смислова група більш або менш незалежна та може існувати сама по собі; тоді вона вимовляється із зниженням тону, наприклад:

We set off, the rain was still coming down heavily.

[wI 'set \lf |Dq 'reIn wqz 'stIl 'kAmIN 'daVn \hevIlI]

Якщо смислова група тісно пов'язана за значенням з наступною і потребує продовження, тоді вона вимовляється із підвищенням тону, наприклад:

There was in fact nothing to wait for, and we got down to work.

[DFq wqz In fxkt 'nATIN tq"weIt fL qnd wi' 'gPt 'daVn te \wE:k]

В українській мові некінцеві смислові групи, як правило, вимовляються із підвищенням тону, незважаючи на їх семантичну незалежність, наприклад:

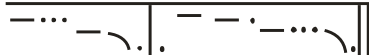
Чоловіки поблизу шарахнулися вбік, дехто скрикнув обурено.

[ЧОЛОВІКИ ПОБЛИЗУ ШАР'АХНУЛИС'А ВБІК[↑] | Д'ЕХТО СКР'ИКНУВ ОБ_↓УРЕНО]

Не зважаючи на те, що некінцева смислова група більш або менш незалежна, вона вимовляється з підвищенням тону.

Якщо некінцева смислова група логічно більш або менш незалежна, закінчена у смисловому відношенні, може існувати сама по собі, вона вимовляється із зниженням тону. В англійській мові, як правило, некінцеві смислові групи складносурядних речень вимовляються із зниженням тону, тому що їх частини незалежні і закінчені щодо їх значення, наприклад:

Gradually it got darker, a thick fog was spreading over London.

['grxdjVqlI It'gPt\ dRkq | q 'Tik 'fPg wqz'spredIN oVvq \lAndqn]

Але якщо перша частина складносурядного речення має тісний зв'язок з другою частиною, вона може вимовлятися з підвищенням тону, наприклад:

I invited Ann to the party, but she refused to come.

[aI In'vaItId 'xn tɔ Dɔ pRtI | bAt SI rI'fjHzd tɔ \kAm]

· · - · - · - · | · · - · \

Твердження, які містять у собі прикладку, вимовляються із зниженням тону, тому що складаються з двох однаково незалежних і важливих смислових груп, наприклад:

This is Mr. Brown, the headmaster of the school.

['Dis Iz mIstɔ \brAvn | Dɔ 'hedmRstɔr qv Dɔ \skHl]

- · - \ | · - · - \

Якщо головне речення складнопірядного речення стоїть перед пірядним, то воно вимовляється із зниженням тону, тому що воно більш або менш незалежне семантично, вміщує в собі основну ідею, висловлену мовцем, а пірядне речення, яке стоїть після цього, щось додає до його значення.

Якщо пірядне речення стоїть перед головним, воно вимовляється з підвищенням тону, наприклад:

When the children were walking through the wood, they saw a fox.

[wen Dɔ 'tʃIldrən wɔ 'wLkɪn Tru' Dɔ "wVd | DeI 'sL q 'fPks]

· · - · - · - \ | · - \

Але треба відзначити, що вибір тону головним чином залежить від семантичного фактора. Тон кінцевої смислової групи відзначається комунікативним типом речення. Тон некінцевої смислової групи визначається її семантичною вагою. Чим більш незалежне та важливе її значення, тим більш підстав вимовляти її із зниженням тону. Чим легша семантична вага такого твердження, чим менш воно незалежне та категоричне і чим більше його зв'язок із наступною смисловою групою, тим сильніша тенденція вимовляти цю смислову групу з підвищенням тону.

У реченнях з дієприкметниковим зворотом як в англійській, так і в українській мові, некінцева смислова група вимовляється з підвищенням тону, а кінцева – із зниженням, незалежно від положення дієприкметникової конструкції у реченні, наприклад:

1. Dinner being over, they assembled in the drawing room.

['dInq bi'IN oVvq | DeI q/sembld In Dq \drOIN rum]

2. The dog sat close to the table, his eyes fixed expectantly on his master.

[Dq 'dPg 'sxt 'kloVs tq Dq/ teIbl | hIz'aIz 'fikst
Iks'pektqntIl Pn hIz \mRste]

11. АНГЛІЙСЬКА ЕМФАТИЧНА ІНТОНАЦІЯ

English Emphatic Intonation

Під *емфатичною інтонацією* ми розуміємо такий тип інтонації, який є емоціональним і вживається:

1. Щоб зробити більш виразним значення цілого речення (intensity emphasis).

2. Щоб зробити більш виразним одне окреме слово, або декілька слів у реченні (contrast emphasis). Одне слово або декілька слів можна зробити більш виразними:

а) щоб підкреслити значення самого слова;

б) щоб протипоставити його якомусь іншому слову, яке мається на увазі, або згадувалось раніше.

Значення цілого речення можна зробити більш виразним за допомогою посилення наголосу на наголошених словах.

Приклади:

Неемфатично

Емфатично

1. a) I can't believe it.

b) I can't believe it.

[aI 'kRnt bIl\Jv It||]

[aI ' 'kRnt bI\|Jv It||]

Ще декілька прикладів емфатичної інтонації. Підтекст – гнів, жах.

Неемфатично

Емфатично

2. c) Turn to the right now.

b) Turn to the right now.

['tE:n tq Dq \raIt naV||]

['tE:n tq Dq `''raIt naV||]

d) Слово „right” протиставляється слову „left”, яке мається на увазі, за допомогою розширення діапазону останнього наголошеного складу.

e) His acting was marvelous.

[hIz xktIN wqz ˈmRvIlqsq]

e) У цьому випадку значення слова „marvelous” підкреслюється і водночас воно протиставляється словам “not bad”, які маютьься на увазі, за допомогою вживання („rise fall”) висхідно-спадної інтонації, решта слів ненаголошена.

11.1. Мелодійні малюнки, які вживаються у емоційному мовленні

У емоційному мовленні вживаються такі тони:

1. Емоційне падіння тону (high fall).
2. Спідно-висхідна інтонація (fall-rise).
3. Висхідно-спідна інтонація (rise-fall).
4. Висхідно-спідно-висхідна інтонація (rise-fall-rise).

1. Емоційне падіння тону (high fall).

Приклади:

Неемоційно

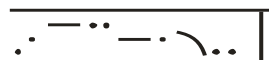
Емоційно

a) I shall make a report on Saturday.

b) I shall make a report on Saturday.

[aI Sʃl 'meIk q rI'pLt Pn
ˌsxtɔdI]

[aI Sʃl m'eIk q rI'pLt Pn
ˌ'sxtɔdI]

Слово „Saturday” виділяється за допомогою високого падіння тону.

2. Спідно-висхідна інтонація (fall-rise).

Спідно-висхідна інтонація вживається, щоб висловити фактично більше, ніж є в словах речення. Завдяки цій інтонації легше передати підтекст сказаного: невизначеність, попередження, заходження, нерішучість, чемність, бажання вести розмову тощо.

Приклади:

Неемоційно

Емоційно

a) We can't work every minute of the

b) We can't work every minute of the

day.

[wJ 'kRnt 'wE:k 'evrI
'mInIt qv \Dq deI||]

day.

[wJ 'kRnt 'wE:k `evrI
'mInIt qv Dq /deI||]

У цьому випадку спадно-висхідний тон припадає на декілька складів.
(Підтекст – незадоволення.)

Неемфатично

Емфатично

a) It would be better to fly.

b) It would be better to fly.

[It wVd bJ 'betqtq \flaI]

[It wVd bJ 'betqtq vflaI]

(Підтекст – хоч легко можна дістатися і поїздом).

3. Висхідно-спадна інтонація (rise-fall).

Висхідно-спадна інтонація відзначається особливою виразністю. Вона надає розмові жвавішого й емоційного відтінку. Цю інтонацію вживають, коли хочуть щось сказати в глузливому або нетерплячому тоні. Такий тон ніби підкреслює впевненість у правильності висловлювання мовця. В одних випадках він допомагає висловити доброзичливе кепкування, в інших – докір чи роздратування. Це залежить від тембру голосу.

Висхідно-спадний тон починається із звичайного основного тону, підвищується до верхньої межі можливості голосу і одразу ж спадає вниз.

Приклади:

Who	You	Hope	Run
[^hN]	[^jN]	[^hoVp]	[^rAn]
			

Неемфатично

Емфатично

His acting was marvelous.

His acting was marvelous.

['hIz 'xktIN wqz \mRvqlqs||]

['hIz xktIN wqz ^mRvqlqs||]

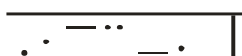

4. Висхідно-спадна-висхідна інтонація.

Неемфатично

Емфатично

You may do it to-morrow.

You may do it to-morrow.

[jH meI 'dH It tq"mProV||]

[jH meI dH It tq"mProV||]

11.2. Шкала

Висхідна шкала (ascending scale) та *ритмічна (scandent scale)* є також засобами емоційної інтонації.

Приклади:

Неемфатично

1. Have you got a ticket?

['hæv ju 'gɒt ə 'tɪkɪt]

— · — · — · ||

Емоційно

Have you got a ticket?

['hæv ju 'gɒt ə 'tɪkɪt]

— · — · — · ||

Підкреслюється значення всього речення.

Неемфатично

2. What a funny story!

['wɒt ə 'fʌnɪ 'stɔ:ri]

— · — · ~ · ||

Емоційно

What a funny story!

['wɒt ə 'fʌnɪ 'stɔ:ri]

— · — · ~ · ||

Доброчливе кепкування.

А. Висота тону та діапазон

В емоційній мові *висота тону* смислових груп може бути *вищою* або *нижчою*, а їхній *діапазон* може бути *ширшим* або *вужчим* ніж у неемфатичному мовленні.

Приклади:

1. What a lovely day.

['wɒt ə 'ləvli 'deɪ]

— · — · ~ · ||

Захоплення

Речення стало емоційним за допомогою підвищення висоти тону та розширення діапазону.

2. How awful!

['hɒw 'ɒfʌl]

— ~ · ||

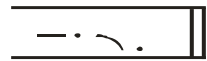
Почуття жаху у цьому реченні виражається за допомогою зниження висоти тону, звуження діапазону, а також посилення наголосу.

В. Фразовий наголос

У емпатичному мовленні фразовий наголос усіх або окремих слів у реченні посилюється порівняно з не емпатичним мовленням.

Приклади:

1. I can't believe it.

[aI 'kRnt 'bIlIv It||]

2. His acting was marvelous.

[hIz xktIN wqz
^'mRvqlqs||]

Розподіл фразового наголосу у неемпатичному та емпатичному мовленні може відрізнятись.

Приклади:

She is the singer (Вона співачка, про яку я тобі казав)

[sJ Iz 'DJ sINq]

С. Наголос у слові

Ненаголошений склад у слові може стати наголошеним, щоб підкреслити значення цього слова, виділити його.

Приклад:

I repeat it, sir.

[aI 'rI'pJt It sE:||]

Д. Тембр

У емпатичній інтонації значну роль відіграють різні відтінки тембру голосу, такі як: радість, здивування, гнів тощо.

Е. Темп

Швидкість вимови речень у емпатичному мовленні може бути більшою або меншою у порівнянні з неемпатичним мовленням.

Ф. Подовження звуків

Подовження приголосних та голосних вживається, щоб зробити якесь слово у реченні більш виразним.

Приклад:

It's marvelous.

[Its ^' 'mRvqlqs]

Приголосний [m] у цьому реченні подовжується.

11.3. Glottal stop

Glottal stop – це змичний шумовий приголосний, утворений за допомогою змикання голосових зв'язок, які утворюють повну перепону, зариваючи прохід для повітря через голосову щелину.

Приклад:

2. How awful!

[haV ^' 'LfVl||]

Таким чином у емоційному мовленні використовуються такі засоби:

1. Спеціальні види мелодії.
2. Посилення наголосу.
3. Варіації у тембрі, що називають емоціональне забарвлення висловленню.
4. Зміни у темпі мовлення.
5. Подовження звуків.
6. Glottal stop.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1. КЛАСИФІКАЦІЯ ЗВУКІВ МОВИ.....	9
1.1. Основні принципи класифікації приголосних	9
1.2. Основні принципи класифікації голосних.....	12
2. АРТИКУЛЯЦІЯ ФОНЕМ У ЗВ'ЯЗНОМУ МОВЛЕННІ	14
3. СТИЛІ МОВЛЕННЯ	18
3.1. Редукція	18
3.2. Асиміляція.....	19
4. ЧЕРГУВАННЯ ЗВУКІВ	21
5. ВАРІАНТИ АНГЛІЙСЬКИХ ФОНЕМ	23
5.1. Варіанти англійських приголосних фонем.....	23
5.2. Варіанти англійських голосних фонем	28
6. НАГОЛОС У СЛОВІ.....	31
6.1. Склади та складкоутворення	31
6.2. Наголос у слові.....	33
7. ФРАЗОВИЙ НАГОЛОС	36
8. ТЕМП І РИТМ.....	38
9. ІНТОНАЦІЯ	40
9.1. Смилова група або синтагма	41
9.2. Графічне зображення інтонації	41
9.3. Структура графічного зображення англійської синтагми	42
10.1. ТОН АБО МЕЛОДІЯ	43
10.1. Тон	43
10.2. Мелодія незалежних елементів	49
10.3. Мелодія довгих смислових груп	50
10.4. Мелодія речень, які складаються з двох, або більш смислових груп	50
11. АНГЛІЙСЬКА ЕМФАТИЧНА ІНТОНАЦІЯ.....	53
11.1. Мелодійні малюнки, які вживаються у емпатичному мовленні	54
11.2. Шкала.....	56
А. Висота тону та діапазон	56
В. Фразовий наголос	57
С. Наголос у слові	57
D. Тембр.....	57
Е. Темп	57
F. Подовження звуків	57
11.3. Glottal stop	58

Навчальний посібник

Громова Ольга Павлівна
Піддубна Людмила Миколаївна

**ТЕОРЕТИЧНА ТА ПРАКТИЧНА ФОНЕТИКА
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
Частина 1**

Навчальний посібник

Підписано до друку 02.04.2019 Формат 60x84 1/16. Папір друк. Друк плоский.
Облік.-вид. арк. 3,23. Умов. друк. арк. 3,18. Тираж 100 пр. Замовлення №

Національна металургійна академія України
49600, Дніпропетровськ-5, пр. Гагарина, 4

Редакційно-видавничий відділ НМетАУ